

Politik Bilim

Eskişehir Yazılarının Anımsattığı Sorular (3)

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

**Başbakan demişti ki: “George, Helga hızlı trene binecek de benim Ahmedim, Mehmedim, ...Ayşem, Fatmam niçin binemesin?”
Binecekler tabîi; ama George’un, Helga’nın geliştirdiği trenlere...**

Eskişehir’deki 1894 doğumlu Cer Atölyesi, 1926 doğumlu Hava İkmal Bakım Merkezi ve 1933 doğumlu Şeker Fabrikası’ndan söz ediyorduk... İlki 118; ikincisi 86, üçüncüsü 79 yaşında... Günümüzdeki işlevleri nedir? Sondan başlayalım.

Şeker Fabrikası bugün de üretimini sürdürüyor. Türkiye’de kurulan ilk şeker fabrikalarından biri olduğu için, bu sektörde okul görevi görmüş; bilgi ve deneyim birikimimize önemli katkılarda bulunmuştur. Fabrikayla birlikte kurulan ve kurucularının en az ana fabrika kadar önem verdikleri Makina Bakım Atölyesi ise bugün, Türkşeker’in, 33.000 metre karelik kapalı alana sahip Eskişehir Makina Fabrikası’dır. Verilen tanıtım bilgilerine göre, fabrika, şeker üretiminde kullanılan makina ve donatımın önemli bir bölümünü imal yeteneğine sahiptir. Benzer imalât işleri de yapabilmektedir. Ama tanıtımında geçen sözcük yalnızca ‘imalât’tır. Gönül isterdi ki, 79 yaşındaki bu fabrika, tanıtımında tasarım geliştirme kapasitesinden ve markasını basıp ihraç edebildiği özgün bir ürününden de söz edebilsin...

86 yaşındaki Hava İkmal Bakım Merkezi’nin, 1940’lı yılların ikinci yarısından başlayarak yatırıldığı uzun kış uykusundan, Kıbrıs Harekâtı öncesi ve sonrasında karşılaşılan silâh, mühimmat ve teknik hizmet teminindeki sıkıntılardan ders alanlarca uyandırıldığı biliniyor. Bugün, “...sorumluluğundaki jet uçaklarının, hidrolik, pnömatik, mekanik, elektrik ve aviyonik sistemlerinin bakımı / testi, tadilat ve modernizasyonu ile yapısal parça onarım ve değişim” hizmetlerini yürütüyor. Bu, önemli bir bilgi ve deneyim birikimine işaret ediyor. 1985’te Eskişehir’de bir uçak motoru fabrikasının kurulmasında bu birikimin etkili olduğunu sanıyorum. Bu fabrika, ortaklarının arasında General Electric (ABD) firmasının da bulunduğu (ortaklık payı %46,22), **TEI (TUSAS Engine Industries)** kısa adıyla bilinen şirkete ait.

TEI bugün uçak motoru montajında ve test hizmetlerinde belirli bir yetkinliğe sahip... Motor parçaları üretiminde bir “mükemmeliyet merkezi” olmuş. Bu, teknolojik açıdan önemli bir yetenek düzeyidir. “Ürettiği motor parçalarının çoğunda [dünyada] tek kaynak konumunda... Askeri ve ticari alanda 38 değişik motor programına yönelik [olarak ürettiği parça sayısı] 660’ı aşmış...” Hedefi, “komple bir motor üreticisi olma yolunda yeni teknolojik kabiliyetler kazanmak” olarak ortaya konmuş. TEI, çalıştırdığı bu ülkenin mühendislerinin ve iş birliği yaptığı bilim insanlarımızın çabalarıyla ve tabîi şirketin doğası gereği, yabancı ortağının da el vermesiyle eklemlediği uluslararası üretim bandında, dileriz, bu hedefine ulaşır.

Cer Atölyesi ise, tâlihin garip cilvesine bakın ki, Türkiye’nin o kararlı demiryolu politikasının terk edildiği 50’li yıllarda (artık **Eskişehir Demiryolu Fabrikası** adını almıştır) ilk Türk buharlı lokomotifi **Karakurt**’u geliştirir; Karakurt, 1961 yılında “*istim tutar.*” Aynı yıl fabrikanın onurlu bir serüvenine, ilk Türk otomobili **Devrim**’in yapımına tanık oluruz. Bu konuda olumlu-olumsuz çok şey yazıldı. Benim açımdan **o otomobil**, fabrikanın o dönemdeki mühendis ve ustalarına egemen olan yapma/yaratma heyecanının ve fabrikadaki yetenek birikiminin çarpıcı bir göstergesidir. Öylesi bir birikim sürecinden geçen ve artık **TÜLOMSAŞ** kısa adıyla anılan 118 yaşındaki kurum bugün ne yapıyor dersenez; TCDD için,

bütünüyle yabancı lisansıyla, dizel elektrikli ve elektrikli anahat lokomotifleri, dizel-hidrolik anahat ve manevra lokomotifleri ve yük vagonu yapıyor...

Sonuç şu ki, yüzyılı geçen ya da yüzyıla yaklaşan makina imalât deneyimimize rağmen, kentimizin ortasından başka ülkelerin geliştirdiği hızlı trenler; tepemizden de yine başkalarının geliştirdiği uçaklar geçmeye devam edecek. Biz kendi trenimizi, kendi uçağımızı geliştirmeyi niçin başaramadık? Niçin sevgili Eskişehirliiler?

CBT. 14 Eylül 2012